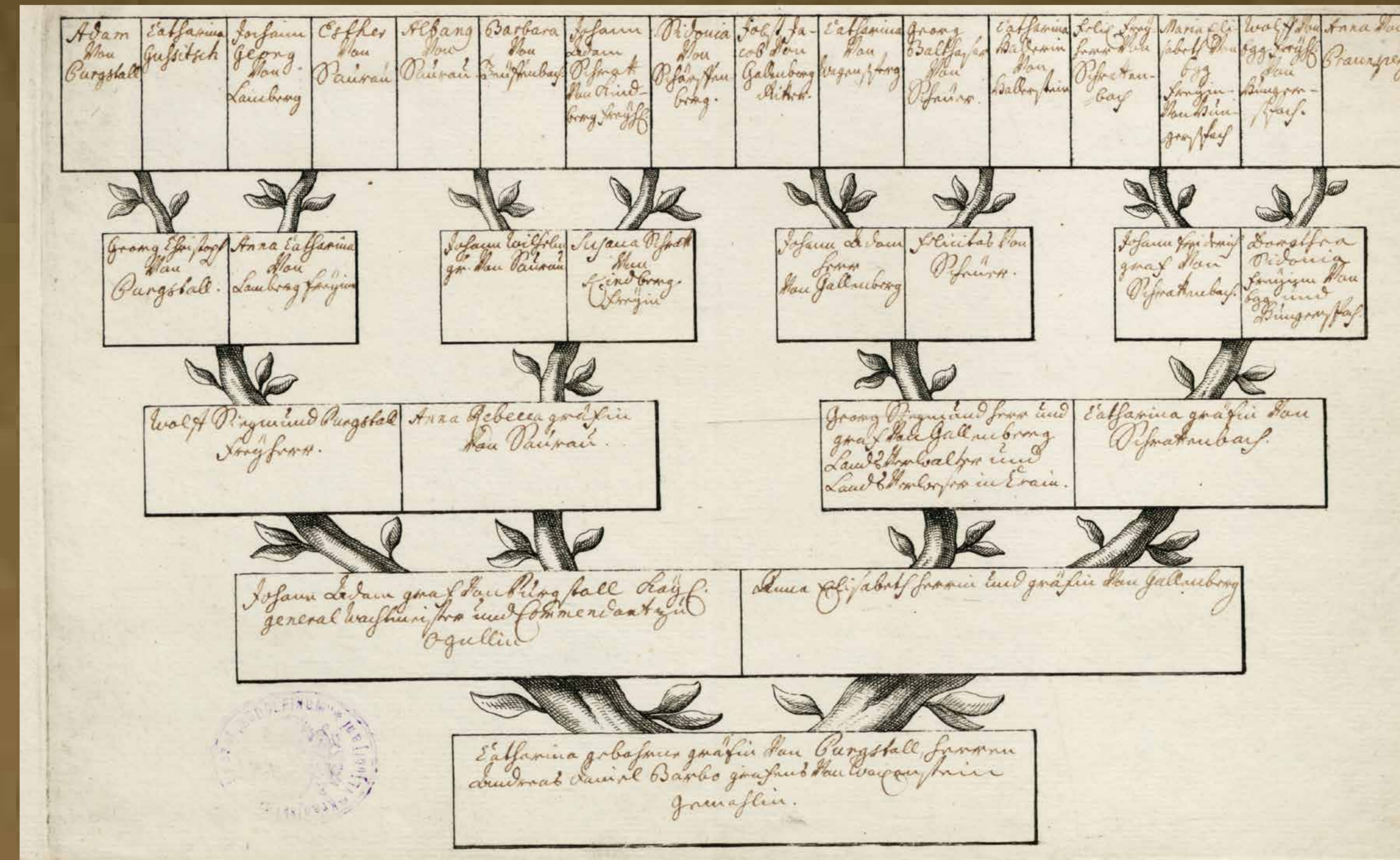

Krupa

Grad Krupa
J. V. Valvasor, Topographia Ducatus Carnioliae modernae, Faksimilirana izdaja, Ljubljana 1995

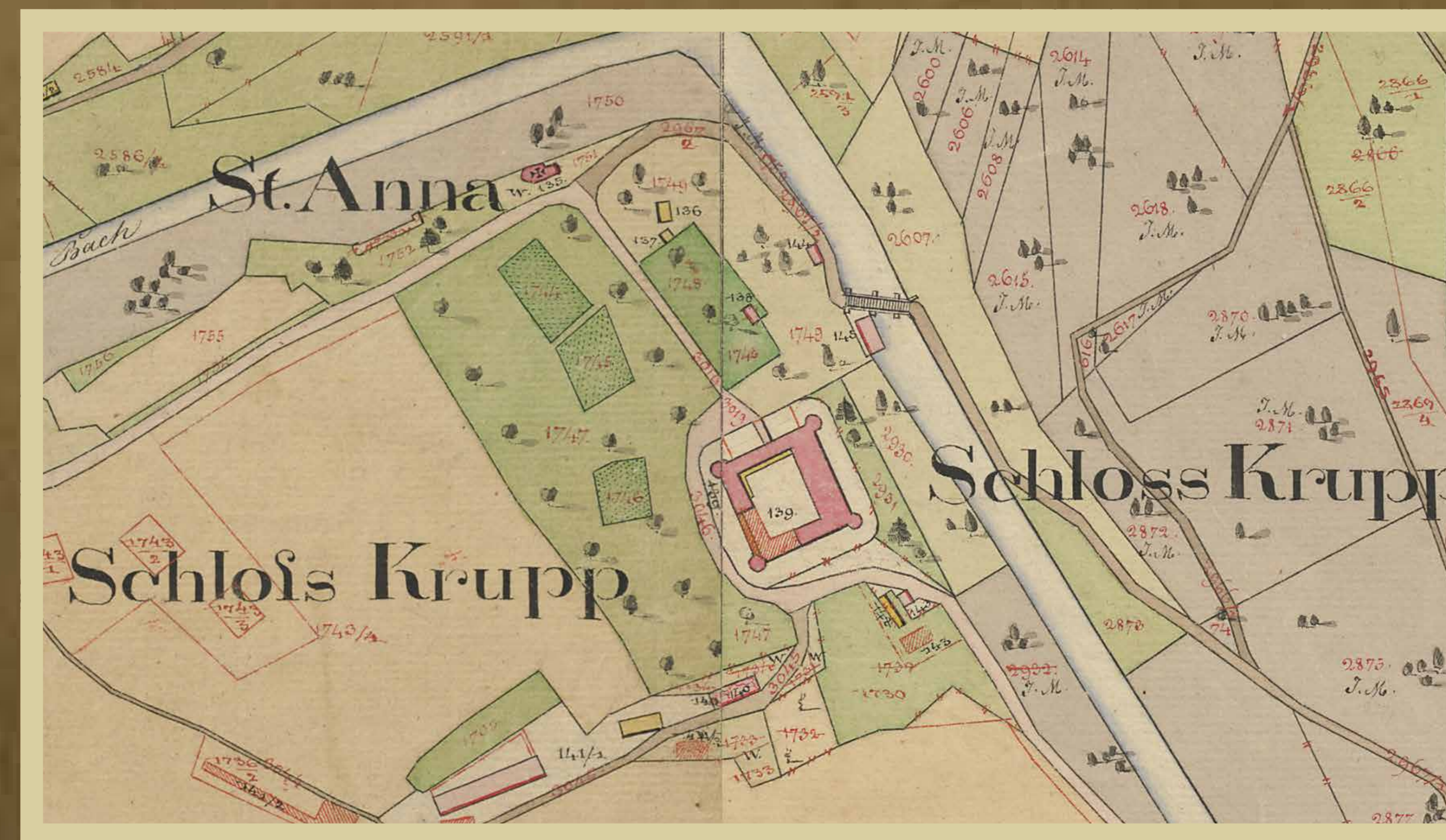
Grad Krupa je morda stal že v 13. stoletju, glede lastništva pa za starejša obdobja vlada nekaj zmede. Listinsko je grad izpričan šele v 15. stoletju, konec 15. stoletja je bil njegov lastnik Andrej pl. Hohenwart. Po tem, ko se je njegova dedinja Margareta poročila z Moritzem Purgstallom, je lastništvo gradu in gosposčine do leta 1704 pripadalo grofom Purgstall. Leta 1565 so v grad vdrla Turki in ga oropali, v času protestantizma pa je nudil gostoljubje slovenskim in hrvaškim predikantom, ki so svoje obrede opravljali v kapeli, urejeni v enem od grajskih stolpov. V 18. stoletju naj bi grad predelali v štiriraktno enonadstropno stavbo z arkadnim notranjim dvoriščem ter okroglimi stolpi na vogalih. Zadnji plemiški lastniki Apfalterjerji so leta 1904 Krupo prodali Danijelu Makarju in Juliju Maceletu, tik pred prvo svetovno vojno jo je kupila Zemljiška banka iz Prage, leta 1918 pa trgovec Josip Zorc iz Semiča. Leta 1942 so grad požgali partizani, po koncu vojne pa so domačini preostalo zidovje podrli, material pa porabili za zidavo svojih hiš.

Rodovnik Purgstallov (Burgstallov), s. d.

Purgstalli so stara plemiška družina, ki je živel na Štajerskem, v Zgornji Avstriji, na Tirolskem, Koroškem, Kranjskem in Salzburškem. V 12. stoletju so imeli posestva v Zgornji Avstriji, pozneje pa so se razdelili v več rodbinskih vej. Krupo je konec 15. stoletja z ženitvijo pridobil Moritz pl. Purgstall. Purgstalli so bili lastniki Krupe do leta 1704, ko so gospostvo prodali baronu Janezu Mihaelu Androki.

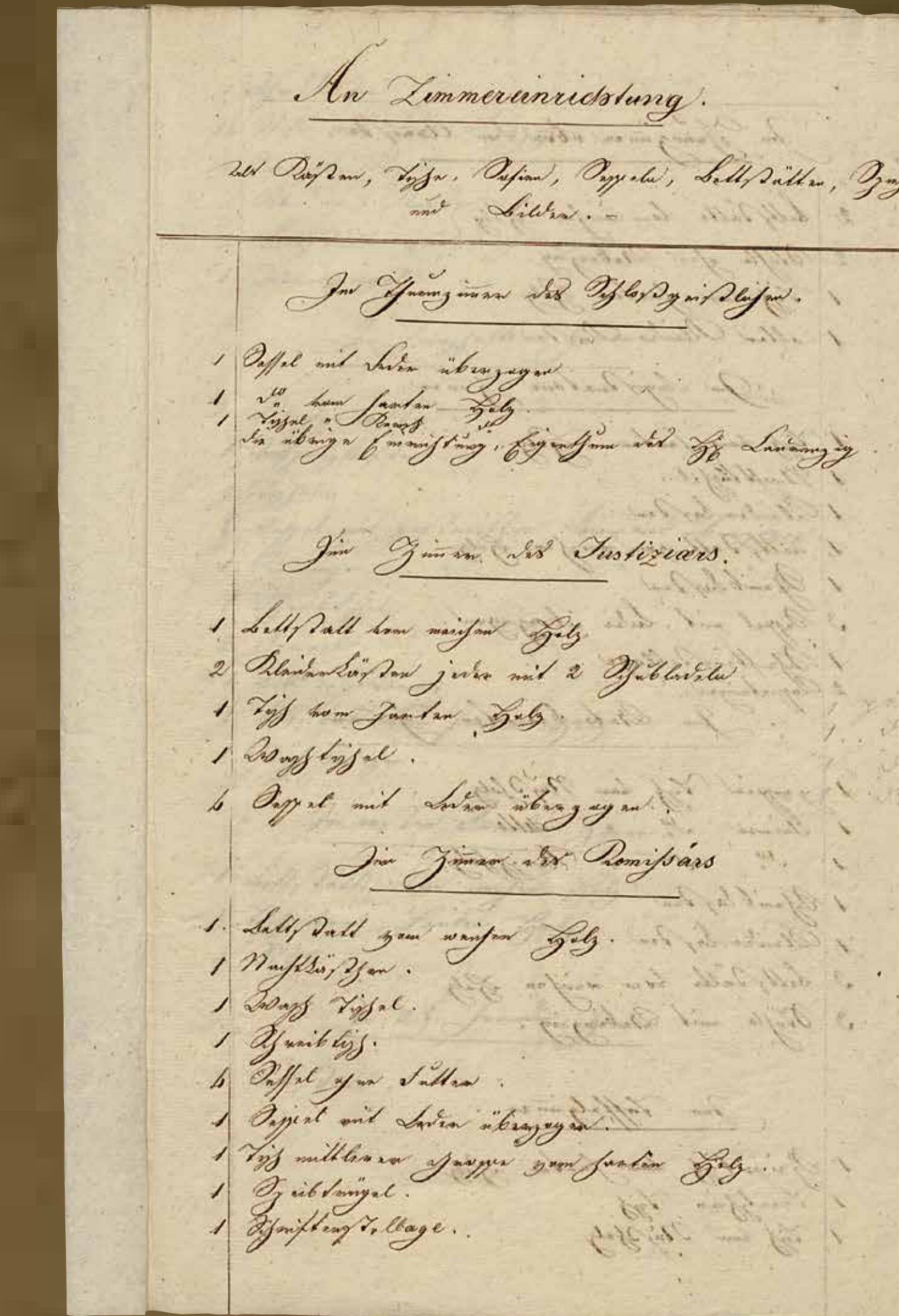
SIAS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 201

Lega gradu Krupa v franciscejskem katastru za Kranjsko, 1824

Svetleje obarvan grajski stolp z manjkajočima polovicama dveh traktov, ki se ga držita, naj bi dokončali v drugi polovici 19. stoletja.

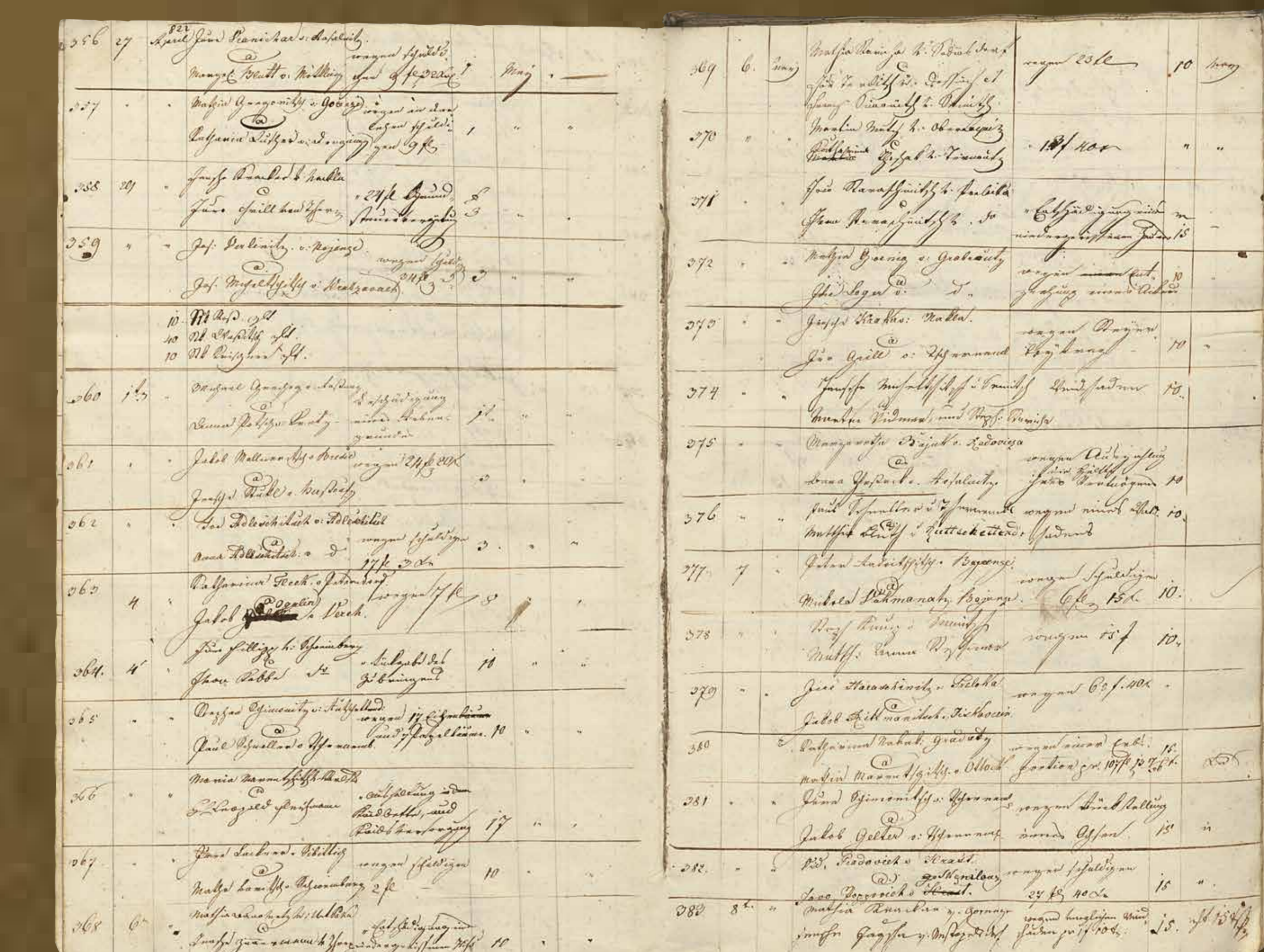
SIAS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Vinjji Vrh, N 340, A 05

Inventar gradu Krupa, 1828

Iz več seznamov opreme razberemo, da je imela grajska stavba 17 sob, v katerih so prebivali grajski duhovnik, okrajni komisar, sodnik, davčni prejemnik, registrator in nižji uradniki, dve sobi sta bili namenjeni uradovanju, še dve pa gostom; sobe nad zaporom, v stolpu in nad hlevom so bile morda za služinčad, čeprav o tem inventar ne govori. Svojo sobo sta imela gospodinja in mizar. V gradu je bila tudi bogateje opremljena gosposka soba in seveda jedilnica s kuhinjo. Ob gradu so bila gospodarska poslopja, zraven pa sta spadali še kleti v Semiču in v Kotu pri Semiču ter mlina v Krupi in Krasincu.

SIAS 749, Gospostva Krupa, Pobrežje in Pusti gradac, šk. 28

Sodni vpisnik okrajne gosposke Krupa, 1822

Gradovi so bili sedeži zemljiške posesti ter tudi pomembna upravna središča. Večina je izvrševala sodstvo v civilnih in manjših kazenskih zadevah nad svojimi podložniki. Zapiso o sodnih obravnavah v sodnem vpisniku okrajne gosposke Krupa pričajo, da so se podložniki največkrat pravedali zaradi denarnih dolgov (okrog 60 % primerov), odškodnin, zaostalih plačil za opravljena dela, vračila dobrin (zemljišč ali živil, predvsem vina), zapuščin oziroma dednih deležev ter škod, ki so jih povzročali eni drugim na posevkih, kmetijskih pridelkih ali živini. Od januarja do decembra 1822 je v vpisniku okrajne gosposke Krupa zabeleženih 974 sodnih sporov med podložniki.

SIAS 749, Gospostva Krupa, Pobrežje in Pusti gradac, fasc. 129